

Nr 777.

Av herr **Kilbom m. fl.**, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 225, angående försvarsväsendets ordnande.

Nationernas Förbund har icke hävt krigens orsaker, icke minskat spänningen.

Med Nationernas Förbunds bildande trodde man sig på borgerligt och socialdemokratiskt håll ha fått en organisation för kollektiv säkerhet. Nationernas Förbund skulle inte blott fördela råvarutillgångarna i världen utan också rättvist dela upp marknaderna. Därtill skulle Nationernas Förbund lösa konflikter av politisk innebörd mellan medlemmarna och även tillvarata de nationella minoriteternas intressen. Mot bakgrunden av dessa sköna illusioner dikterades Versaillesfreden. Ena parten i världskriget ålades tryckande bördor, den andra tog »segrans frukter». Världskriget orsakades dock av det ekonomiska system, imperialismens system, som var förhärskande i samtliga i kriget deltagande stormakter. Världskriget var kampen om marknaderna och råvaruområdena.

Nationernas Förbund medförde icke avspänning. Striden mellan de imperialistiska makterna pågår om den ekonomiska och därmed den politiska makten i och utom Europa. Tvenne grupperingar avtecknar sig. 1) De i Nationernas Förbund sammanslutna stormakterna, vilka emellertid också representerar sins emellan stridiga intressen, och de i dessas kölvatten mer eller mindre frivilligt seglande småstaterna, samt 2) de kapitalistiska diktaturstaterna, för vilkas uppslutning på gemensam front i det kommande världskriget allt flera bevis framträder. Sovjet-Unionen står på grund av där rådande ekonomiska system i en klass för sig, även om den genom motsättningen till framförallt Japan och Tyskland samt genom anslutningen till Nationernas Förbund i den internationella politiken på senare tid kommit att mer eller mindre fast uppträda vid Englands men framförallt Frankrikes sida.

Motsättningarna mellan staterna bottnar alltjämt i det kapitalistiska systemet och därur följande kamp om marknaderna och råvarukällorna. Tydligast framträder detta i kravet på nyuppdelning av kolonierna, vilket framföres av imperialisterna i Italien och Tyskland. Av samma skäl är imperialisterna i England och Frankrike motståndare till uppdelningen. Av rädsla för att den egna maktställningen skall rubbas bryter de till och med i samband med Versaillesfreden och senare ingångna förpliktelser att ge folken i »mandatländerna» självstyrelse (Frankrike gentemot Syrien, England gentemot Palestina och Egypten etc.).

Om kapitalismens system således är roten till krigen, så har naturligtvis krigsfaran skärpts genom fascismen och den därur ända till vanvett stegrade

nationalistiska politiken. Exempen ges dagligen av Italien och Tyskland. Också den hemliga diplomatin spelar alltjämt en stor roll i förvecklingarna mellan folken. Demokratins krav — från den tid den ännu var frisk och handlingskraftig — på öppenhet i förhandlingarna om folkens intressen är alltjämt motiverat. »Demokratiens» seger har dödat det mest bärande i demokratins ideologi och politik.

Betecknande för läget är det uttryck som för inte så länge sedan fölls av Englands premierminister Baldwin, nämligen att »Europa liknar ett dårhus». Inte nog med att diplomaternas »krig» å konferenser och genom notväxlingen pågår. »Kriget» genom handelspolitiska åtgärder är bittrare än någonsin i modern tid. De kapitalistiska intressena har drivit praktiskt taget alla stater att genom de underligaste åtgärder begränsa handeln och de internationella förbindelserna. Det nuvarande handelspolitiska tillståndet påminner om merkantilismen. Valutaspärr, importregleringar, kontingentering av importen, allt göres för att behålla den inre marknaden åt det egna landets industri och handel. Så långt ifrån att detta förbättrat situationen har det förvärrat den. I de diplomatiska noternas, i förhandlingarnas och handelskrigets spår följer *den militära upprustningen*. Fortsättning av pågående utveckling måste föra till ett nytt världskrig. Kapprustningen mellan de stora makterna antar på alla områden jätteproportioner. De militära utgifterna drivas i höjden, folkens fri- och rättigheter kringskäras — också det senare förberedelser för kriget.

Med inträdet i Nationernas Förbund uppgav Sverige neutralitetspolitiken.

Genom sin »traditionella» neutralitetspolitik har Sverige under *mer än hundra år* kunnat bevara freden. Detta trots att krig åtminstone vid tvenne tillfällen (Krimkriget och världskriget) varit i närheten av eller berört svenskt område. Ett enastående uppsving har tillfölje freden ägt rum på alla områden. Med vårt lands inträde i Nationernas Förbund bröts neutralitetspolitiken, dess för land och folk enbart gynnsamma följder hotar att förbytas i oöverskådbara risker, omständigheter som nu från alla håll erkännes. Förklaringarna att vi blivit delaktiga av den kollektiva säkerhet, som Nationernas Förbund påståtts och alltjämt påstås skänka sina medlemmar, är osanna. Vi bindas vid de stormakter, som i eget intresse leda nationsförbundets politik och faran skärpes för att vi skall dras in i deras tvistigheter och bli militära redskap för deras politik. Socialistiska partiet har sedan lång tid oupphörligt krävt att det skulle göras slut på detta. Vi har år efter år föreslagit utträde ur Nationernas Förbund, inte därför att vi är motståndare till en *verklig* internationell organisation för att på fredlig väg lösa mellanfolkliga frågor, vi är tvärtom de livligaste anhängare av en sådan på likaberättigandets och de gemensamma intressenas grund, utan därför att Nationernas Förbund är ett organ för de imperialistiska stormakterna, i vilket de små staterna saknar reellt inflytande. Intill senaste tid

har denna vår ståndpunkt mött kompakt motstånd från såväl socialdemokraterna som de borgerliga. Nu synes dock situationen ute i världen hålla på att medföra en allt mer förändrad uppfattning också utom socialistiska partiet.

Bland annat anslutningen till nationsförbundet och därav följande förändrade utrikespolitik, men framförallt de härskande klassernas intressen har dragit också Sverige in i upprustningspolitiken. I stället för den så sent som föregående val vitt och brett från socialdemokraterna omdeklarerade »nedrustningen ända fram till avrustning», i stället för att vi rent av skulle »nedrusta oberoende av utvecklingen i andra stater», medverkar nu också den socialdemokratiska regeringen till en efter våra förhållanden jättelik upprustning. I stället för att återgå till den strikta neutralitetspolitiken och därigenom stärka Sveriges utsikter till fortsatt fred har man slagit in på en politik, som ytterligare måste försvåra vårt läge, ytterligare öka riskerna för vårt lands indragande i krigiska förvecklingar.

Sveriges fiende — Ryssland eller Tyskland?

Mot vem rustas det? Försvarskommissionen kan icke i sin omfattande utredning påvisa någon gripbar fiende. Kommissionen rör sig sida upp och sida ned med *tänkta* fall av krigsrisk. Sverige som stat, Sveriges folk har inga fiender. Reservanten i försvarskommissionen, Elof Lindberg, som från närmast tänkbara håll tagit del av den militära sakkunskapens uppfattning, framhåller att Sverige ännu så länge befinner sig i det lyckliga läget att behöva »uppfinna» sina fiender. Den känsla av otrygghet, som framträtt hos en del av allmänheten, har framskapats av en »välmenande, men ovis försvarspropaganda». Denna har nästan uteslutande skrämt med Ryssland. Före 1917 förklarades att tsarryssland planerade överfall på Sverige. Sedan genom bolsjevikernas försorg ryska utrikesdepartementets hemliga papper publicerats, framstår detta som den rena svindeln. Professor Karlgren, som väl svårligen kan beskyllas för att vara ointresserad för Sveriges försvar, konstaterar följande: »I själva verket kan man efter de avslöjanden av tsarpolitikens intentioner, som nu skett, utan betänkande *fritaga denna politik från misstanken att ha umgåtts med några överfallsplaner på Sverige*».

Sedan 1917 har man på borgerligt håll sökt framställa Sovjet-Unionen som vår fiende. Man har förklarat att denna driver samma imperialistiska politik som tsarryssland. I själva verket föreligger intet enda bevis för dessa påståenden. Motsatsen är fallet. Sovjet-Unionen har sedan 1917 gång på gång på det mest påtagliga sätt visat sitt intresse för fredens bevarande. Dess uppträdande mot Japan borde kunna övertyga den mest klenrogne. Arbetsarnas och böndernas Ryssland har mer än nog att göra med det inre uppbyggandet. Tyngdpunkten i landets ekonomiska utveckling är inte heller förlagd åt västra gränsen, den ligger i ost och sydost. Sovjet-Unionens ledning har ju för övrigt icke på något sätt ådagalagt annat än vilja att leva i fred och vänskap med Sverige. Den ena gången efter den andra har ut-

talats önskan att få livligare såväl handels- som kulturella förbindelser mellan Ryssland och Sverige. Tyder detta på fientlig inställning?

Då socialdemokraterna i tal och skrift gå att försvara sina nya ståndpunkter i militärfrågan söker de berättigandet för dessa i »ett nytt läge». Tidigare hade, säger man, arbetarklassen ingenting att försvara. Arbetarna voro rättslösa, socialt och politiskt. Nu har arbetarklassen fått rättigheter i samhället, dess ställning har förbättrats. »Med rättigheter följer ansvar och skyldigheter.» Arbetarklassen måste försvara vad den utvunnit, den måste försvara sina positioner och de demokratiska rättigheterna.

Då man kommit så långt talar man om följande fara för friheten: I ett flertal stater i Centraleuropa har demokratin krossats. Från dem hotas den svenska demokratin. I all synnerhet från Tyskland, som säges ha stora intressen av en expansion norrut. Därefter ställer man frågan: Skall inte svenska arbetare vara beredda att försvara sin frihet mot den bruna pesten? Vill då inte också Sveriges arbetare vara med om de offer som krävas för en förstärkning av den militära försvarsberedskapen?

Ett resonemang som detta är i all sin demagogi bestickande. Den svenska arbetarklassens *försvarsvilja* i kampen mot reaktionen är stark. Men det sätt varpå socialdemokraterna söker utnyttja den är *otillbörligt*. Reaktionen, faran för demokratin, hotar inte i första hand från andra länder utan från de desperata kapitalistgrupperna här i landet. Och den avvärjes *inte genom en förstärkning av militarismen*.

Existerar då inte den »tyska faran»? Socialdemokraten, herr Elof Lindberg besvarade den frågan i debatten vid remiss av statsverkspropositionen sålunda:

»Föreligger överhuvud taget en tysk fara, är den av samma natur som före världskriget, d. v. s. att man där åstundar ett alliansförhållande till Sverige. Det är ju rätt anmärkningsvärt, att Tyskland så vitt jag vet är det enda land, där ledande politiker uttalat ett positivt intresse för en svensk militär *upprustning*, varvid Sverige tillagts rollen som *nyckelbevararen vid Östersjön*. Ett land, som allvarligt räknar med att stå som motståndare till Sverige, förhåller sig inte på detta sätt.»

Det nazistiska Tysklands uppfattning om Sveriges roll i ett kommande krig.

Detta torde vara en riktig värdering av det verkliga läget *Tyskland siktar på ett alliansförhållande med Sverige i ett kommande krig*. Det stora och levande intresse, varmed ledande tyska militärer och politiker följer rustningsdiskussionen i Sverige, talar härvidlag ett språk, som ej lämnar rum för några missförstånd. Varpå de bygger sina tal och skrifter härutinnan undandrar sig nu vårt bedömande. Den hemliga diplomatin består alltjämt. Klart är att man i Tyskland inte kan framställa Sverige som en framtida bundsförvant utan att ha någon grund för det. I Deutsche Allgemeine Zeitung skrev i juli 1935 greve Pückler:

»Det kan ej råda något tvivel om att Tyskland har ett starkt intresse av en förstärkning av den svenska försvarsmakten. — Om Tyskland alltså har alla skäl att i och för sig hälsa en svensk upprustning med tillfredsställelse, så måste man ställa sig betänksam när denna upprustning motiveras med en tysk fara. Även om man antar det gynnsammaste fallet att en kanske ännu existerande förnuftig och konservativ mening i Sverige använder Tyskland som spöke, endast som medel för ett i och för sig lovvärt ändamål, så föreligger det en fara att den politiska atmosfären mellan Tyskland och Sverige härigenom förgiftas på ett sätt som inte kan bli utan återverkningar på andra områden. — Skola vi verkligen behöva erinra oss att sedan Hansa-krigen en tysk soldat aldrig kämpat på svensk mark, men däremot mer än en gång svenska soldater på tysk mark.»

Föregående höst hade Sverige besök av en förnäm företrädare för det nazistiska Tyskland, generalen och professorn Haushofer, en av Görings utskickade. Denne höll bland annat tal på Tysk-Svenska föreningen i Stockholm där han enligt referat i »Zeitschrift für Geopolitik» yttrade:

— — — »Om vi sammanfattar Östersjöbäckens geografiska fakta i en kartbladsserie, så kommer den överväldigande insikten över oss, att en verkligt försvarsberedd Östersjö icke skulle kunna sprängas genom något oceaniskt eller kontinentalt tryck utifrån. Men om vi studerar de historiska fakta, så kommer vi till den smärtsamma insikten att alla enskilda försök till en politisk sammanfattning av Östersjöområdet till en enhet hittills varit förgäves. Det ser ni av de visade kartbladen över danska, svenska, tyska och ryska ansatser därtill och först riktigt i de försök som gjorts utifrån, av England, Holland och Frankrike vid Östersjön.

Betraktar ni dessa 21 kartblad, så förnimmar ni kravet på nödvändigheten av en sammanslutning, på en ömsesidig försäkring i någon form. Men viljan till självhävdelse synes oss i södra Östersjön vara en förutsättning därför. I andra rummet kommer nödvändigheten av ett portförsvar, som för oss tyskar ju bara kommer i fråga för en av oss själva grävd kanal. Oändligt mycket större synes oss väktarnas ansvar vid de förbindande havsvägarna, vid sunden och vid de landsträckor därinvid som ligger öppna för skaror och massor av västasiatisk härkomst. Om vi undersöker möjligheten av en vakttjänst, så frapperas vi av den starka yttre belastningen för nästan alla andra vid Östersjön belägna stater, utom Sverige . . . Och så synes oss i Tyskland, då vi tror oss kunna betrakta Östersjöbäckens västra, norra och östra omramning som fritt från annan belastning, ert land — det stora Sverige med sina 450,000 kvadratkilometer — som den stat, vilken av det geografiska ödet bestämts att bevara nyckeln till Östersjön.

Endast av denna uppfattning härstammar vår begripliga önskan att genom en sammansättning av lands-, marin- och luftstridskrafter veta denna nyckelbevarare så stark som möjligt. Ty när allt kommer omkring är ju varje luftvärnskanon, som ni ställer upp på er sida av Sundet eller på Gotland, ett skydd också för de vattenvägar, vilkas frihet också vi betraktar som en nödvändig förutsättning för vår oavhängighet. Varje andligt uppsving, som

nu försvarspolitiskt kan ge edra ledare till lands och vatten, varje meningsutbyte synes oss vara en lycka och *fördel för oss också*. Vi tror ju till och med att vi kan se Ålandsfrågan kanske friare från störande belastning än ni själva, som ett mycket viktigt försvarsgeografiskt problem, som denna förbindelse emellan Finland och Sverige inför er huvudstads portar betyder för ert land.

Var helst ni således ser försvarsgeografiska frågor av betydelse för ert land dyka upp, inser ni av djupaste och yttersta försvarsgeografiska nödvändighet att *ingen fara hotar er från Tyskland*. Tyskland hälsar av egen livsnödvändighet varje steg av Sverige, som ju i sin egen historia redan en gång förut spelat en så stor roll, till självförsvar — då egentligen Sverige måste betrakta det tyska självförsvarets förnyelse som en trygghet för det viktigaste av sina egna områden . . .

Om Europa med all sin landfördelning icke till sist åter skall duka under för de uppstående jätteområdena, så måste det lära sig att inse och bevara sitt eget av ödet bestämda område samt försvara det som enhet. Att Östersjöområdet är en sådan enhet, att maktsplittringen upphäver denna verkan och att ett ärligt *samarbete med vår nordiska ras* ursprungliga hemland vore ett mäktigt skydd mot Europas uppgivelse i småeupeiska idéer — det är vad denna betraktelse velat söka bevisa för er.»

Det anförda torde vara tillräckligt för att visa halten i agitationen omkring den »tyska faran». Den bevisar lika litet behovet av militära rustningar som det utnötta talet från högerhåll om en »rysk fara». Det är allenast ett sätt varmed socialdemokratien söker försvara en ur arbetarklassens synpunkt omöjlig — ja ur det arbetande folkets synpunkt brottslig ståndpunkt till frågan om det militära »försvaret».

Sveriges förhållande till de nordiska staterna.

Ifråga om Sveriges förhållande till övriga nordiska stater råder inte mer än en mening. Ingen i detta land väntar något anfall från Norge, Island eller Danmark. De som räknar med anfallsmöjlighet från finska statens sida torde mera röra sig med tänkta fall och teoretiska problem än med verkligheten. I själva verket har, framförallt på senaste tiden, den uppfattningen vuxit sig allt starkare i allt bredare kretsar bland respektive folk, att de nordiska länderna icke skiljes av några olikartade intressen, som inte kan lösas på fredlig väg. Från alla håll anses att det nordiska samarbetet skall utbyggas, att de nordiska staterna i största möjliga omfattning bör uppträda gemensamt. Vi vinner i styrka därpå. Detta innebär ingalunda att något av de nordiska folken skulle uppge sin egenart. Det betyder heller inte uppgivande av egna intressen, vare sig nationellt eller internationellt. Alla som vill nordiskt samarbete bör emellertid akta sig för att tala om den ena eller andra staten som »ledande». Varje försök från svensk sida att spela »för mer» än våra grannländer måste hos dessa väcka misstämning.

De militära rustningarna i våra nordiska grannländer visar inte blott att de vill leva i fred med vårt land, de visar framförallt hur annorlunda man i dessa länder uppskattar det internationella läget. I slutet av föregående år höll nuvarande försvarsministern ett föredrag i Nyköping, i vilket han berörde också militärutgifterna i de skandinaviska staterna och därmed sammanhängande problem. Vi tillåta oss citera följande:

Sverige bör nu skapa en försvarsorganisation, svarande mot dess ställning som ledande stat i Skandinavien, säges det. Vid en jämförelse mellan Sveriges och de andra skandinaviska ländernas försvarsanstalter förefaller det som om Sveriges »ledande ställning» redan erhållit *en påtaglig avspeglning i dess försvarskostnader*. Sveriges försvarskostnader ligga för närvarande obetydligt under grannstaternas tillsammansantagna. I Nationernas Förbunds senaste årsboks kostnadsuppgifter för budgetåret 1934/1935 upptages Sveriges försvarskostnader till 122.6 miljoner. Norges uppgavs officiellt till 36 miljoner, Danmarks till 33 och Finlands till 64 miljoner, räknat efter dåvarande kurser. Pensionskostnaderna äro icke i något fall medtagna. Totalkostnaden för Norge, Danmark och Finland *gemensamt är 133 miljoner*, eller blott ett tiotal miljoner mer än Sveriges. Norge, Danmark och Finland ha tillsammans 10 miljoner innevånare mot Sveriges 6.2 miljoner, deras ytområde är dubbelt större, deras landgräns mer än dubbelt längre, deras sjögräns likaså. Efter detta är ha vissa förskjutningar länderna emellan ägt rum, bland annat har Finland nyss beslutat avsevärda engångskostnader, s. k. grundanskaffningar. En försvarsorganisation enligt försvarskommissionens förslag skulle bringa Sveriges försvarskostnader fullt i nivå med, ja något över de andra skandinaviska ländernas försvarskostnader sammanlagt.

Inför dessa siffror anmäler sig omedelbart några frågor: Varför måste Sverige allena ha större utgifter än övriga nordiska länder tillsammans? Är vårt militärpolitiska läge sämre? För vi i förhållande till utlandet en aggressivare politik? Utmanar innehållet i vår politik eller vårt land som sådant de stora makterna? I senare fallet borde vi utan uppgivande av våra intressen ändra vårt uppträdande. Med undantag för Norge torde Sverige av de nordiska staterna ha det gynnsammaste militärpolitiska läget. Vårt land är i öster, söder och väster omflutet av »fritt hav». Vår landgräns är mot Norge och, en relativt sett betydelselös sträcka, mot Finland. På andra sidan Östersjön har Sveriges militärpolitiska läge, om man ser det med de militärvänliga partiernas ögon, till och med förbättrats sedan världskriget. Ett bälte av åtminstone politiskt självständiga randstater ligger mellan Östersjön och högerns »buse» Ryssland. Sverige har som redan tidigare framhållits inte varit invecklat i krig på över hundra år. Bevisar inte detta något angående Sveriges läge i förhållande till andra länder, angående våra risker att bli indragna i krig, angående behövligheten av våra militära rustningar?

I detta sammanhang bör inte förbises att militära rustningar väcker misstankar. »Rustar de, så måste vi också rusta» — kapprustning och slutligen

krig blir resultatet. Vi bestrider riktigheten i satsen att »den som vill fred måste rusta för krig». Vi hävdar motsatsen: »vill du fred så rusta för fred, vill du leva i fred med dina grannar så bör detta visas i handling.» Svensk upprustning så långt ifrån befordrar det nordiska samarbetet att motsatsen är fallet. Våra grannar, för övrigt också de stormakter som anser sig ha intressen i Norra Europa, måste genom den jättelika upprustning som nu föreslås bringas till frågorna: Mot vem? För vilka intressen? Vad förut anförts angående Tysklands ställning till svensk upprustning visar tydligt nog vilka förhoppningar och spekulationer hela denna politik befordrar. Anser Tyskland svensk upprustning nyttig så framkallar den hos andra makter motsatt uppfattning. Så långt ifrån att upprustningen gagnar utsikterna att bevara vår fred är enligt vårt förmenande motsatsen fallet.

Kan Sverige försvara sig?

Om vi således hävdar att propagandan för upprustning vilar på falska förutsättningar, så skall vi ändå beröra frågan: kan Sverige försvara sig under nuvarande militära förhållanden? Vi utgår därvid från den förutsättningen, att vi blir anfallna av en stormakt. Denna må sedan föra ett isolerat krig eller vara indragen i krig mellan grupper av stater. Redan det förhållandet att militärerna själva är djupt oeniga både om arten av vårt lands krigsrisker och om militärväsendets organisation är ägnat att väcka misstankar. Inte blott att en grupp anser det Sverige med hänsyn till ett kommande krig måste ha en stark armé, en annan kräver en stark flotta och en tredje ett starkt flygvapen är ägnat att ställa »sakkunskapen» i underlig dager. Därtill finns det olika meningar bland företrädarna för var och en av dessa riktningar angående de *olika* vapnens styrka, organisation o. s. v. Även i fråga om de »militärt nödvändiga» kostnaderna råder stor oenighet såväl bland de civila som militära anhängarna av upprustning. Socialdemokraterna har som visas längre fram haft många olika ståndpunkter. Folkpartiet och bondeförbundet har en ståndpunkt, högern en annan (för övrigt finns också inom högern olika meningar) och militärerna slutligen företräder även i detta avseende skilda linjer. Under det en del av dem anser försvarskommissionens kostnadsram tillräcklig hävdar andra att kostnadsramen överhuvudtaget inte skall begränsas uppåt, och för dem som tror på möjligheten att genom eftergifter tillfredsställa de militära anspråken borde händelserna i Japan ha något att säga — detta utan att några jämförelser i övrigt göres. Där har gång efter annan ledande statsmän *mördats* för att de vågade sätta sig emot de militära kraven.

Från de mest skilda håll medges att Sverige inte kan försvara sig i krig med en stormakt. Herr Vougé exempelvis förklarar att inte ens en militärbudget på 200 miljoner kronor årligen skulle ge oss ett härför tillräckligt försvar. Hur vore detta också möjligt? Sverige har en befolkning på 6 miljoner, Tyskland på mellan 60 och 70 och Ryssland har bra nära 180 miljoner innevånare. Övriga styrkeförhållanden avspeglas i stort sett av befolkningssiffrorna. I sin reservation i försvarskommissionen framhåller också herr Lindberg:

»På ett *tidigare* skede av den militära utvecklingen kunde visserligen med något fog sägas, att en stat, med en i förhållande till motståndaren underlägsen krigsmakt, icke under alla förhållanden var prisgiven. Ringa tillgång på kommunikationer eller otillräckligt tonnage för trupptransporter över vattnet eller terrängförhållanden kunde hindra den militärt överlägsne att utveckla hela sin lantmilitära slagkraft. På sjökrigets område kunde den åsikten äga värde, att en mindre sjöstyrka, gynnad av djupförhållandena vid egna kuster, av skärgårdsområden eller understödd av kustvärnsbatterier, vore i stånd att hindra en överlägsen sjöstyrka att åstadkomma ett avgörande till sin fördel. *Nu däremot*, i bombflygets tidevarv, är läget *radikalt förändrat*. En stat med det överlägsna flygvapnet, i stånd att träffa motståndarens hemort, *måste bli situationens herre*. Småstaternas läge har till följd härav, militärt sett, undergått *en försämring* gentemot de större staterna som måste sägas vara ingenting mindre än katastrofal.

Detta konstaterande av ett *militärt* faktum innebär för Sveriges del icke detsamma, som att landets nationella oberoende och territoriella integritet skulle vara i fara. Freden beror dess bättre icke på den militära kraft vi har möjlighet att utveckla, nu lika litet som under de 125 år landet fått njuta av en ostörd fred. — — —

Till detta kan anföras att enligt försvarskommissionens majoritets förslag, d. v. s. bondeförbundets och folkpartiets, skall Sveriges flygvapen omfatta under 300 flygmaskiner. Tyskland har enligt officiella uppgifter ett flygvapen på över 2,000 maskiner och Ryssland över 4,000 — inofficiella uppgifter påstår till och med att Tyskland till hösten 1936 kommer att ha ett flygvapen omfattande minst 6,000 maskiner och Ryssland ett som räknar minst 8,000. Är det under sådana förhållanden orimligt om frågan ställes: Kan Sverige med nuvarande militära utveckling försvara sig?

Den internationella arbetarklassens kamp mot de militära rustningarna.

Den internationella socialistiska arbetarrörelsen har alltid bekämpat de kapitalistiska rustningarna. Vid alla tillfällen har man visat folken vilken fara för demokratin och freden som dessa rustningar innebära. Redan vid den internationella socialistiska arbetarkongressen i Paris 1889 antogs en resolution vari det heter:

»Den stående hären eller den väpnade makten i den regerande och besittande klassens sold är ett *förnekande av all demokrati* och republikanism och ett militärt uttryck för ett monarkistiskt eller oligarkiskt eller kapitalistiskt värde samt ett medel för *reaktionära statskupper och statskupper åsyftande socialt förtryck*.

Vid Brysselkongressen 1891 antogs ett uttalande angående: »Arbetarklassens ställning och plikter gentemot militarismen» som ännu i dagens situation är riktigt. Däri heter det att kongressen

»uttalar att militarismen, som tynger Europa, är ett naturnödvändigt resultat av det öppna eller dolda ständiga krigstillstånd, som påtvungits sam-

hället genom människors förtryck av andra människor och genom den klasskamp vilken är en följd därav;

anser att alla försök i syfte att upphäva militarismen och införa freden mellan folken — hur välmenta avsikter som än kan ligga bakom — inte kan bli annat än utopiska och kraftlösa, ifall de ej drabba det ondas ekonomiska källa;

att endast framskapandet av en socialistisk samhällsordning som gör slut på människors exploatering av andra människor kommer att göra slut på militarismen och genomföra en definitiv och säker fred;

att sålunda alla de som vilja göra slut på kriget måste och borde ansluta sig till det internationella socialistiska partiet, vilket är det enda riktiga fredspartiet.

Därför vädjar kongressen, inför den var dag allt mer hotande situationen i Europa och inför de härskande klassernas chauvinistiska upphetsningsförsök i skilda länder, till alla arbetare att protestera genom att utveckla en oavsläpplig propaganda mot all krigslystnad och mot de allianser, som gynna den, och att genom att stärka proletarietets internationella organisation påskynda socialismens triumf, samt

förklarar att detta är enda medlet som är i stånd att avvärja ett världs-krig — en katastrof, vars kostnader arbetarna ensamma komma att få uppbära — och ämnar i varje fall låta de härskande klasserna inför historiens och mänsklighetens domstol uppbära ansvaret för allt som kunde bli följden.»

På Zürichkongressen 1893 diskuterades socialdemokratins hållning i händelse av krig och i den antagna resolutionen heter det:

»Arbetarnas ställning i händelse av krig har på ett klart och tydligt sätt definierats av Brysselkongressens resolution rörande militarismen. Den internationella revolutionära socialdemokratin i alla länder bör resa sig med all makt mot de härskande makternas ekonomiska lustar, den bör allt fastare konsolidera solidaritetsbanden mellan arbetarna i alla länder, den bör utan uppehåll arbeta på att besegra kapitalismen, vilken delar mänskligheten i två stora fiendliga läger och sätter folken i harnesk mot varandra. I och med klassherraväldets upphävande kommer kriget att försvinna. Kapitalismens fall betyder världsfreden. *Arbetarpartiets ombud i de lagstiftande församlingarna böra rösta mot alla militära utgifter.* De böra oavsläppligt protestera mot de stående härarna och kräva avvärjningen. Hela det socialistiska partiet bör lämna sitt understöd åt alla de sammanslutningar som ha världsfreden som mål.»

Avståndet mellan denna uppfattning och regeringssocialdemokratins i dag är mycket stor. Detta hindrar icke, att man vid högtidliga tillfällen åberopar denna gamla socialistiska rörelse som emellertid icke hade något gemensamt med de uppfattningar som regeringssocialdemokratin företräder i fråga om rustningarna. Dessa betecknades då, med hänsyn till deras politiska innehåll, såsom borgerliga, vilken beteckning socialisterna i dag hävdar är den riktiga för regeringens ställning och förslag till »lösandet» av försvarsfrågan.

Vid kongressen i London 1896 behandlades krigsfrågan och i resolutionen som antogs såges bland annat:

»Under den kapitalistiska perioden utgöres huvudorsaken till kriget inte av religiösa eller nationella åtskillnader utan av den ekonomiska antagonism, vartill de härskande klasserna i skilda länder drives genom produktionssättet. Kapitalismen, som oupphörligen offrar arbetarnas liv och hälsa på arbetets slagfält, har inga skrupler mot att låta deras blod flyta i syfte att erhålla ny profit genom erövring av nya avsättningsmarknader.

Det är därför *en plikt för arbetarklassen i alla länder att resa sig mot det militära trycket* likaväl som mot alla andra former av exploatering, vilken den är utsatt för från den härskande klassens sida.

I detta syfte bör den erövra den politiska makten för att upphäva det kapitalistiska produktionssättet och samtidigt i alla länder *vägra regeringarna — kapitalistklassens redskap — medlen att upprätthålla de nuvarande tingens ordning*. De stående härarna, vilkas underhåll redan i fredstid utmattar nationerna och vilkas kostnader uppbäres av arbetarklassen, öka krigsfaran mellan folken och gynna framför allt det brutala förtrycket av arbetarna i alla länder. Det är därför som ropet: »ned med vapnen», lika väl som varje annat vädjande till kapitalistklassens humanitära känslor förklingar ohört.

Endast proletärklassen kan äga en allvarlig vilja och ha förmåga att realisera världsfreden.

Den fordrar:

Upphävande av de stående härarna och organisering av det väpnade folket.»

Pariskongressen 1900 behandlade frågan om: »Världsfred, militarism och avskaffande av de stående härarna».

Följande punkter godkändes:

1. De skilda socialistpartierna uppmanas att omsorgsfullt se till ungdomens organisering och uppfostran i syfte att *bekämpa militarismen*.

2. De socialistiska riksdagsmännen i alla länder förbinda sig att *rösta mot alla militärutgifter och alla utgifter för krigsflottan och de militära koloni-expeditionerna*.

Detta är de svenska *socialistiska* riksdagsmännens ställning nu liksom tidigare medan de socialdemokratiska för länge sedan lämnat denna fasta ståndpunkt och nu vaja som rö för rustningsvindarna mellan netto 114 upp till 148 miljoner kronor till kapitalismens försvar.

Stuttgartkongressen 1907 behandlade frågan om militarismen och de internationella konflikterna och uttalade bland annat följande:

»Arbetarklassen, ur vars led man företrädesvis rekryterat soldaterna och vilka främst får uppbära de materiella offren därför, är krigens naturliga fiende, emedan de stå i motsägelse till dess mål: att skapa en ny ekonomisk tingens ordning, som är baserad på de socialistiska principerna, vilka äro bestämda att i verkligheten omsätta folkens solidaritet.

Därför anser kongressen det som en plikt för alla arbetare och för *deras representanter i parlamenten att av alla krafter bekämpa rustningarna till lands och till sjöss och framhålla borgarsamhällets klasskaraktär och avslöja de bevekelsegrunder, som ligga bakom strävandet att vidmakthålla de nationella motsättningarna, samt att vägra varje som helst pekuniärt stöd åt denna politik*.

och ävenledes se till att proletärungdomen uppfostras i de socialistiska idéerna om folkens förbrödning och systematiskt väckes till klassmedvetenhet.»

I fortsättningen heter det:

»Kongressen förklarar, att om ett krig hotar utbryta det är en skyldighet för arbetarklassen i de intresserade länderna, det är en skyldighet för deras representanter i parlamentet att med Internationella Byråns hjälp genom enhetlig aktion göra allt, som står i deras makt för att förhindra kriget med alla medel, som synas dem lämpligast och som nödvändigtvis växla allt efter klasskampens skärpa och den allmänna politiska situationen.»

I fall kriget ej dess mindre bröte ut, så är det deras skyldighet att ingripa för att få det att snart upphöra och av alla sina krafter utnyttja den ekonomiska och politiska kris, som kriget framskapat för att uppvigla folkets breda lager och påskynda det kapitalistiska våldets fall.»

Köpenhamnskongressen 1910 diskuterade avvärjningen och sammanfattade sina synpunkter i ett uttalande, varur vi citera följande:

»Att alla länders arbetare icke ha någon som helst tvist med eller oenighet sinsemellan som skulle kunna framkalla ett krig, att de moderna krigen blott är förorsakade av kapitalismen och framför allt av de kapitalistiska staternas internationella konkurrens i ekonomiskt hänseende på världsmarknaden och av militarismen som är ett av det borgerliga våldets kraftigaste organ inåt för att hålla proletariatet kvar i ekonomiskt och politiskt slaveri.»

»Kongressen vidhåller alltjämt för de *socialistiska representanternas i parlamenten del den flera gånger upprepade skyldigheten att av all makt bekämpa rustningarna och att vägra alla därför avsedda utgifter.*»

I Zimmerwaldsmanifestet 1915 sade de revolutionära socialisterna följande om det då pågående världskriget:

»Så avslöjar kriget den moderna kapitalismen i all dess nakenhet, denna kapitalism som blivit oförenlig inte blott med arbetarmassornas intressen, inte bara med den historiska utvecklingens behov, utan med det mänskliga samhällets förutsättningar.

Det kapitalistiska samhällets härskande myndighet i vars händer folkens öde vilar, de monarkistiska såväl som de republikanska regeringarna, den hemliga diplomaten, de mäktiga företagareorganisationerna, de borgerliga partierna, den kapitalistiska pressen, kyrkan — alla bära det fulla ansvaret för detta krig, som uppstått ur den, dem födande och av dem skyddade samhällsordningen och som föres till förmån för deras intressen.»

Efter fredsslutet när den internationella arbetarrörelsen åter knöts samman har uttalanden för nedrustning, avrustning och kamp mot militarismen antagits av både de politiska och fackliga internationallerna varje gång de varit samlade, *men något uttalande till förmån för upprustning eller att något lands arbetarrepresentanter, även om de sitter i regeringsställning, skulle gå in för någon form av upprustning har aldrig beslutats på några av dessa internationella kongresser.* Skall arbetarrörelsens internationella beslut brytas på ett sådant sätt av dem som beskylla oss för solidaritetssvek mot N. F. blir deras värde icke större än de fredstraktater som slutas mellan de kapitalis-

tiska regeringarna — resolutionerna bliva »papperslappar» som till ingenting förpliktar.

Fackföreningsinternationalens sjätte kongress i Bryssel 1933 antog ett uttalande mot krig och *för avrustning*, som är representativt för massorna i denna rörelses uppfattningar. Vi återge följande avsnitt:

Fackföreningsinternationalens VI ordinarie kongress bekräftar Internationalens oförändrade vilja att kämpa för avrustning och krigs förhindrade. Med tillfredsställelse erkänner kongressen betydelsen av de aktioner, som hittills genomförts från Fackföreningsinternationalens sida till förhindrande av krig, och detta särskilt med hänsyn till de förvecklingar och svårigheter, som förekommit under de senaste 2—3 åren.

Den internationella arbetarrörelsen är av den uppfattningen, att *antikrigspropagandan måste föras oavbrutet* och med *allra största energi* och att den utgör en av den organiserade arbetarklassens *allra viktigaste uppgifter*. I denna propaganda får intet verksamt medel lämnas oprövat. Här måste föredrag, flygskrifter, scioptikon och film användas och masspetitioner mot krig organiseras. Vidare måste i olika länder — om möjligt i gränsområdena — samtidigt internationella demonstrationer organiseras med talare av olika nationaliteter, och på så sätt skola internationella antikrigsveckor förberedas.

Vårt mål är den *privata rustningsindustrins fullständiga avskaffande* och genomförande av *en verksam nationell och internationell kontroll över krigsmaterialfabrikationen liksom över handeln med vapen och ammunition*. Vi uppmana världens samtliga arbetarrörelser att sammansluta sig i kampen mot kriget och att lämna den ekonomiska hjälp, som behöves för att understödja de delar av arbetarklassen, som eventuellt kallas till aktiva åtgärder mot angripande stater.

Vi äro medvetna om det faktum, att generalstrejken utgör arbetareklassens avgörande vapen mot kriget, men vi veta även, att om arbetareklassens aktion skall bli framgångsrik, så måste den företagas i det psykologiskt riktiga ögonblicket.

Under det internationella folklivets nuvarande förhållanden kommer detta ögonblick att bestämmas av en hänvändelse till Nationernas Förbunds skiljedomstol enligt paragraf 11 i Nationernas Förbunds stadgar, eller genom att någon regering åberopar sig på fyrmaktspakten eller det bestämmas av en gemensam kommission för Fackföreningsinternationalen och Socialistiska internationalen, som tillsättes med speciell uppgift att i kritiska tider *giva arbetareklassen nödiga riktlinjer*.

Enligt vår uppfattning måste varje politisk, ekonomisk eller annan konflikt underställas skiljedomstol, därest Nationernas Förbund icke är i stånd att lösa konflikten. Varje land, som icke underkastar sig skiljedomsförbundet, måste av den internationella arbetareklassen betraktas som angripare. Från och med det ögonblicket är det de organiserade arbetarnas plikt i angriparstaten att *genomföra generalstrejken*. *I de andra länderna är det organisationernas plikt att understödja denna strejkrörelse och att organisera bojkott mot angriparstaten.*»

Det nuvarande läget visar kanske allra bäst att den internationella arbetarerörelse, som behärskas av socialdemokraterna, liksom den kommunistiska rörelsen, ej i handling förverkligar sina löften, uttalanden och resolutioner. Konflikten Italien—Abessinien vittnar tyvärr om att det icke är någon risk att bryta internationella överenskommelser och beslut, att Nationernas Förbunds statuter till ingenting förpliktiga, att Kelloggpakten är luft, att rövarmoralen bestämmer de kapitalistiska staternas umgängesformer. Den socialdemokratiska regeringens upprustningsförslag visar att arbetarerörelsens överenskommelser och beslut *brytas lika lättvindigt*. Sedan 15 år tillbaka har fackföreningsrörelsens och socialdemokratins internationella kongresser, under medverkan av de nuvarande regeringsmedlemmarna, fattat många beslut om nedrustning. Nu bryter regeringen besluten lika lätt som Mussolini och Hitler bryter av respektive länder ingångna överenskommelser. Jämförelsen är sorglig men tyvärr sann.

Den svenska arbetarerörelsens kamp.

Den ursprungliga socialdemokratiska ståndpunkten till militärväsendet i Sverige torde bäst avspegla sig i en artikel, som herr Hj. Branting skrev i Social-Demokraten november 1892 efter genomförandet av 1892 års härordning, genom vilken 90 dagars övningstid bestämdes.

»Militarismen har alltså segrat, segrat fullständigt, oåterkalleligt. Folkens sak är förrådd, det är sålt, utlämnat, bundet åt odjuret, som skall suga det intill märgen. De nyss voterade miljonerna skola *utpressas jämte alla de andra, som följa i släptåg*. Sveriges kultur skall klämmas undan i en vrå, för att kulturens vrängsida, råheten satt i system, skall i militarismens skepnad ensam vräka sig i högsätet. Och *allt detta beslutat utan folkets hörande* och genom ett det hänsynslösaste maktmissbruk av den härskande klassen.

Att vi när det nu måste göras något för en tidsenligare härordning fått hålla till godo med det dåliga och himmelskriande dyra, därför att det passade överklassens privatfördelar, att vi med andra ord icke tagit ett steg i riktning *mot en demokratisk folkarmé* utan till en militaristisk yrkesarmé, avsedd att hålla eget folk stramt i tygeln, det är vår skam inför historien, ty det vittnar om att ännu 1892 är den svenska underklassens maktmedel icke större än att överklassen vågar göra precis vad den behagar.

Det kungliga förslaget har segrat genom en korrupcion utan motstyre sedan långa tider i svensk riksdagshistoria. Men i vår riksdag får för själ och pina icke yttras ett ord om sådant.»

»Allt går igen» heter det och detta kan med skäl sägas om Hj. Brantings uttalande att »allt detta beslutats utan folkets hörande». Den nuvarande regeringen har handlat på samma sätt som Branting så kraftigt utdömer, ja ännu värre. Den lovade nämligen folket i val 1932 nedrustning, ja en-

ligt nuvarande ecklesiastikministern Artur Engbergs ledare i Social-Demokraten valdagen den 18 september 1932 skulle valet innebära att:

»Det skall avgöras, huruvida militarismen skall sitta i orubbat bo eller om de miljoner, den slukar, skola börja tas i anspråk för verkligt samhällsgagnande ändamål.»

I samma tidningsnummer, tryckt med fetstil på första sidan, heter det bland annat.

»Skall i denna situation makten i Sveriges riksdag läggas hos högern och dess medlöpare, storfinansens, arbetsgivaredörets och godsägarnas parti, *militarismens* och tullockrets representant, borgarblockets hörnsten eller hos socialdemokratin, arbetets, de produktiva krafternas, de breda folklagrens parti, *fredens, avrustningens*, den fria handeln, den sociala välfärdens förkämpe?»

— — — — —
»Kom ihåg *militarismens miljoner och åter miljoner*. Kom ihåg *dödsskotten i Ådalen*. Kom ihåg *general Munck och hans garden*. Nu är räakenskapens dag inne. Slå borgarblocket sönder och samman. Folket är fyllt av vrede och harm, må det handla i dag!»

Med dessa löften och paroller lockade man valmännen 1932 och skapade den politiska maktställning varpå regeringen stödjer sig. Vad vore då naturligare än att folket i val finge uttala sig angående regeringens missbruk av deras förtroende genom att föreslå rustningsökningar från 103 miljoner 1933 till 135 miljoner 1936. Detta vågar man icke. Regeringen vågade icke ens underställa den socialdemokratiska partikongressen detta upprustningsförslag, innan det framlades i riksdagen, trots att det endast återstod 4 dagar tills kongressen skulle sammanträda när propositionen avlämnades. När sedan kongressen, ställd inför fullbordat faktum, fick lov att uttala sig för att regeringen skulle få det nödvändiga förtroendevotumet, yrkades av riksdagsman Lindberg i Umeå, att i formuleringen, att regeringen har partiets »fulla» förtroende, ordet *fulla* skulle utgå. Statsministern måste göra detta till en förtroendefråga för regeringen för att uppnå det önskade resultatet. Sådan »demokrati» tillämpas nu inom arbetarnas egna organisationer. Icke ens regeringspartiets egna medlemmar få säga sin mening före ett sådant viktigt avgörande. Även beträffande dessa metoder kan Brantings hårda ord och utdömande tillämpas.

Militärfrågans tidigare behandling på de socialdemokratiska kongresserna och i riksdagen framgår av följande redogörelse från 1905 tills årets kongress.

Vid 1905 års partikongress beslöts att programmet skulle vara:

»Ett folkligt försvarssystem.

Kamp mot militärväsendet.

Mellanfolklig skiljedom.»

Bland andra uttalanden vid denna kongress vilja vi återge följande:

A. C. Lindblad: »Sverige är ej bara överklassens Sverige. Detta vilja vi ej försvara. Men *arbetarnas Sverige* skall väl en gång komma. *Nog vilja vi försvara det.*»

Charles Lindberg: »Giv oss ett sådant fädernesland, som vi vilja ha, och vid Gud, vi skola försvara det.»

1907 års partikongress ändrade programmet till:

»Kamp mot militarismen.

Successiv minskning av militärbördorna. Kamp mot avväpning!

Bindande skiljedomsavtal, permanent skandinavisk neutralitet, kraftig internationell samverkan emellan arbetareorganisationerna mot kriget.»

Värner Rydén höll ett principanförande i militärfrågan vid 1910 års riksdag, varur vi citera följande:

»Ser man sig omkring i Europa, så finner man, att hela Europa bokstavligen suckar under militarismen. I var enda stat är det en särskild fråga, som alltid är brännande: frågan budgeten—militarismen. I Tyskland, i Frankrike, hos stormakterna lika väl som hos de mindre staterna, överallt är militarismen den mara, som rider hela samtiden, åtminstone när det gäller Europas folk.

Militarismen har, varhelst den framträder, utvecklat sig till den *farligaste fienden till hela kulturen*. Jag behöver icke peka på de stora militärstater, där snart sagt varje folklig frihetstanke kväves av militär, där ej ett möte kan hållas utan att poliser och gendarmer stå färdiga att upplösa detsamma; jag behöver blott visa på vårt eget lilla land, där vi sett, hurusom militarismen slagit yttrandefriheten i bojar, och hurusom militarismen står som en makt, som är oförenlig med den folkliga friheten.

Jag ställer mig principiellt i opposition mot det nuvarande försvaret, även ur den synpunkten, att det är *ett direkt kampmedel mot arbetarklassen*. Jag föreställer mig, att här blir det protester. Men herrarna kunna gärna protestera mot detta påstående, jag vidhåller att militarismen, försvaret, har utvecklat sig så, att det fått till sin huvuduppgift icke att försvara landet mot yttre fiender, utan att vara ett överklassens kampmedel mot arbetarna. Har man förut tvivlat härpå, så bör de händelser, som stått i samband med sommarens stora strid, hava visat, att militären i främsta rummet användes som ett vapen mot de s. k. 'inre fienderna'.

Jag vill dock genast tillägga, herr talman, att detta för mig icke är det huvudsakliga skälet för mitt principiella motstånd mot försvarsväsendet, sådant det nu är beskaffat, utan det främsta och mest vägande skälet härför är, att sedan jag år efter år alltmera sökt sätta mig in i dessa saker — ty de hava intresserat mig — mitt enkla förstånd icke har kunnat befria mig från den övertygelsen, att när man försöker invagga oss svenskar, en liten nation på fem miljoner människor, i den föreställningen, att vi med vårt försvar skulle kunna *hålla stånd mot en stormakt, som förmå oss att bygga på ett självbedrägeri*, som jag för min del icke under några omständigheter kan omfatta.»

Vid 1911 års partikongress antogs en förklaring till programpunkten i militärfrågan, i vilken det heter:

»Avväpningen är det principiellt väsentliga som man *med all kraft måste eftersträva* — — —.»

(Denna förklaring upphävdes emellertid vid 1917 års kongress).

Socialdemokraternas riksdagspolitik i militärfrågan.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen väckte vid 1911 års riksdag en motion om minskning av »de alltför höga» militärbördorna. Motionen krävde att utgifterna till militära ändamål skulle sänkas till cirka 60 miljoner kronor och att en förkortning av övningstiden för infanteriet skulle ske med två månader. Det var detta ställningstagande som Z. Höglund betecknade som 25 % antimilitarism. Vid 1914 års riksdag hade man höjt budet till 70 miljoner med en övningstid av 6 månader för infanteriet. I det manifest till Sveriges arbetande folk som utgavs detta år i anledning av den rustningshets som då pågick, och som i mångt och mycket påminner om den nuvarande, bjöd emellertid det dåvarande socialdemokratiska partiets ledning, i motsats till den nuvarande, som endast faller undan, *bestämt motstånd* som framgår av följande citat:

»Vi stå inför allvarstider. I månader har en hets- och skrämnelagitation pågått, som hotar att sätta frukt i oerhört uppskruvade rustningsbördor.

— — — — —
Djupt in i liberala leder höras stämmor, som öppet skrodera över *tillärnade löftesbrott mot valmännen*.

Mot högerns och liberalernas krav på ökade bördor ställa vi:

Minskning och begränsning av de nuvarande bördorna!

Mot rustningshetsen och skrämnelagitationen blir vår lösen!

En kraftig aktion mot ökade militärbördor på folkets breda massa!

Mot hela den militaristiska anda, som gör sig bred landet runt, och som syftar till helt andra mål än värnet av vårt folks frihet och självständighet, ropa vi ett kraftigt: Giv akt! Den internationella socialdemokratins program är:

Kamp mot militarismen! Fram för fred och folkförbrödring!»

Tonen var som synes en helt annan än nu, från socialdemokratins sida, men så hade man inga förpliktelser mot Nationernas Förbund och hade icke uppgivit sin självständighet för det »kollektiva säkerhetssystemet», som åtminstone synes ha åstadkommit en slags »säkerhet»; socialdemokratins säkrande till stöd för upprustarna.

När världskriget utbröt 1914 samlades den socialdemokratiska partikongressen och antog ett manifest till Sveriges arbetande folk författat av bland andra Hjalmar Branting, Rickard Sandler, Ivar Vennerström och Fredrik Ström. Däri heter det:

»I dessa blodiga dagar beseglas definitivt domen över kapprustningarnas system, dessa rustningar, som alltid påståtts skola betrygga freden, dessa rustningar, mot vilka socialdemokratien ensam i alla länder alltid och konsekvent protesterat. Har icke Europa rustat, rustat, så att folken digna

under sin 10-miljarders börda! Men var är nu Europas trygghet? Kapp-rustandet har ju blott kunnat åstadkomma, att offren för krigets furie bli tallösa och hela civilisationen skakas i sina grundvalar som aldrig förr.

Men efter katastrofen stundar en räakenskapens dag. Den internationella socialdemokratins fredsmakt, ännu tyvärr ej tillräckligt stark att kunna hindra förbrytelsen mot folken, skall när krigsyran är över, oemotståndligt växa. Världskrigets fruktansvärda verklighet skall väcka nya massor till klar insikt om, att *trygghet för nationerna aldrig vinnes på militarismens vägar*. Sålunda skall, det är den förtröstan, som lyser i stundens tunga mörker, *vad i dag ter sig som den nutida militarismens största triumf också bliva dess sista — — —!?*»

»En obrottslig neutralitet gentemot främmande stater ha alla landets regeringar, vänster som höger, städse förklarat vara ledstjärnan för vår utrikespolitik. I denna stund se vi klarare än någonsin, i vilken avgrund vårt land skulle ha störtats, om de ansvariga statsmännen låtit sig ryckas med av enstaka stämmors vettvilliga agitation att knyta Sverige fast med allians vid en viss stormaktsgrupp.

Varje tanke på, att Sverige skulle lämna sin fullt opartiska neutralitet för anslutning till den ena eller andra koalitionen, vore för landets trygghet så farlig, så ödesdiger, att den måste med all makt visas tillbaka. Det socialdemokratiska arbetarepartiet anser sig ha fullt skäl att antaga, att den nuvarande regeringen skall utan ett ögonblicks tvekan vidhålla sin tillkännagivna ståndpunkt att söka till det yttersta bevara Sveriges neutralitet. Regeringen kan vara förvissad om, att den vid denna strävan har bakom sig stödet av ett enigt folk.»

Efter världskrigets slut utsände det socialdemokratiska partiet vid landstingsvalen 1919 ett manifest varur vi citera följande:

»Den andra nära föreliggande uppgiften är att så snabbt som möjligt avskaffa det nuvarande militärväsendet.

Utan att för ett ögonblick lämna sin verklighetssyn på försvarsfrågan vädjar socialdemokratiska nu till valmännen om stöd för en radikal antimilitaristisk politik, som avser att omedelbart avlyfta för staten och enskilda orimligt tyngande och onödiga militärbördor i syfte att förbereda den fullständiga avvecklingen av militärväsendet.»

Vid landstingsvalet 1922 deklarerades följande mening i valmanifestet:

»Socialdemokratins plats är given för en väsentlig minskning av militärbördorna, en minskning som betingas såväl av arbetareklassens internationella vilja till fred och avrustning som även, för vårt lands del, av dess efter världskriget mera än förr mot grannstaternas övervåld tryggade läge».

I 1919 års försvarskommission som framlade sitt förslag 1923 hade såväl de borgerliga som socialdemokraterna enat sig om att exempelvis uppbyggnadsanslaget till flottan skulle för 5-årsperioden 1924—1928 inskränkas till 5 miljoner om året eller tillsammans 25 miljoner kronor. Praktiskt taget

hela den socialdemokratiska riksdagsgruppen samlades 1924 om denna ståndpunkt. Men i 1925 års socialdemokratiska regeringsproposition ökades budet för flottrustningar till 7.1 miljoner per år, för 5 år alltså 35.6 miljoner. Ett år senare, 1926, voro de socialdemokratiska ledamöterna i flottkommissionen färdiga att föreslå till nybyggnader 105 miljoner om året. 1927 års riksdag beslöt också att under fem år framåt anslå per år 8,160,000 kronor för byggande av 1 hangarkryssare — saknas i socialdemokraternas reservation — 2 jagare, 4 vedettbåtar och 3 undervattensbåtar. Dessutom skulle under samma tid utföras »ritnings- och förberedande konstruktionsarbeten för ett pansarskepp» — vilket Thorsson några år tidigare förklarat socialdemokraterna aldrig skulle gå med på. För detta beslut röstade också några socialdemokrater. Majoriteten av riksdagsgruppen följde emellertid statsutskottsledamöternas reservation, att under den angivna perioden »endast» skulle byggas 3 jagare — 1 mer än de borgerliga — 4 vedettbåtar och 3 undervattensbåtar för en kostnad av 7,415,000 kronor om året. Skillnaden från de borgerligas anslagssumma var som man ser icke så stor. Därtill avslog emellertid socialdemokraterna en motion av Lindhagen, att riksdagen skulle besluta »initiativ till förhandlingar om skandinavisk nedrustning». Om den saken voro de eniga med de borgerliga.

Redan då var man således framme vid den fullständiga hållningslöshet som karakteriserat regeringens och de socialdemokratiska ledarnas uppträdande under denna riksdag och i slutet av förra året.

Vid 1924 års partikongress, den sista som Branting upplevde, uttalade han i sitt hälsningsanförande bland annat:

»Så stå vi ock nu mitt uppe i *reformarbetet*. Det stora allt överskuggande hindret för detta reformarbete har varit militarismen. Oerhörda offer ha gjorts för dessa militära rustningar, som därtill *ej i ringaste mån kunnat förhindra kriget*, vilket angivits vara dess uppgift. Motsatsen har blivit fallet. Världen har varit inne på en falsk väg, följande den falska satsen: om du vill freden, rusta dig för kriget. Man måste slå in på den motsatta vägen, ty detta är det enda sättet att föra mänskligheten framåt. Vi ha även i vårt lilla land varit med på ett hörn i den militaristiska dansen. Vi minnas vad som hände 1914.»

»Vår möjlighet att leva i fred *har ökats*, och då är den naturliga vägen att minska försvarsbördorna.»

»Efter vad som nu hänt i riksdagen torde för övrigt *ingen våga att hädanefter komma med förslag om längre övningstid än 140 dagar.*»

(Nu föreslår dock den socialdemokratiska regeringen 175 dagar plus 5 dagar för landstormen.)

I 1924 års valmanifest deklarerade det socialdemokratiska partiet:

»Socialdemokratin önskar dock icke endast *en omedelbar besparing på uppemot 50 miljoner kronor utan även en betydande nedsättning av övningstiden för de värnpliktiga.*»

1928 års socialdemokratiska kongress antog ett uttalande angående partiets politik i försvarsfrågan vari det heter om partiets »enhetliga» linje att:

»Den gäller icke blott nödvändigheten att under nästa riksdagsperiod avvisa alla försök till utökningar i 1925 års försvarsordning och att energiskt sträva efter att hålla de militära anstalterna inom den vid 1925 års riksdag förutsatta kostnadsramen. Enigheten sträcker sig också till arbetet på ytterligare begränsning av militärbördorna. Beslutet av år 1925 var en kompromiss, som låg avsevärt över det förslag, som den socialdemokratiska riksdagsgruppen enigt i motion framförde vid 1924 års riksdag. Men även denna motion, liksom den socialdemokratiska reservationen inom försvarsrevisionen varpå den byggde, angavs öppet som ett försök att genom tillmötesgående vinna en folkmajoritet för största möjliga begränsning av rustningarna. Utan meningsskiljaktigheter kan det socialdemokratiska partiet under de närmaste åren inrikta sina ansträngningar på att vinna en övervägande folkmajoritet för sin uppfattning, att de militära bördorna kunna ytterligare och väsentligt nedbringas. Ifråga om tidpunkten för ett sådant nytt steg och om formen för detsamma anser sig kongressen icke böra lämna närmare direktiv.»

Under 1932 års valrörelse utsände Socialistiska partiet ett flygblad med 20 frågor. Bland annat ställde vi frågan:

1) Varför ger de socialdemokratiska ledarna även efter Ådalsmorden militarismen 122 miljoner om året?

2) Varför lovade socialdemokratin 1925 att militärbördorna skulle sänkas till 107 miljoner?

På dessa frågor svarade socialdemokraterna:

I denna fråga pågår en utredning tillkommen på vårt initiativ om ytterligare sänkning av militärbördorna, eventuellt fullständig avrustning. Socialdemokratin yrkar varje år på betydande besparingar på militärutgifterna.

När förslaget till ny och billigare försvarsorganisation föreligger eller förslag om avrustning blivit utarbetat, är tiden kommen att taga standpunkt till frågor av denna art.

I Stockholms Arbetarekommuns »Kommunbladet» nr 1 år 1932 finner vi en artikel under rubriken: »Spara på militarismens miljoner».

»Tag av militarismens miljonanslag. Det är en fantastisk galenskap att vårt lilla land i dessa kristider skall offra mer än 120 miljoner kronor om året åt det s. k. försvaret, medan de nödvändigaste sociala utgifter försummas under förevändning om, att staten saknar ekonomiska resurser.

Under riksdagsperioden som nu stundar — d. v. s. 1933—1936 motionärerna — torde avrustningsfrågan komma att i hög grad aktualiseras, sedan den kommission som har försvarsfrågan om hand för utredning framlägger sina förslag. Liksom socialdemokraterna gingo i spetsen för en nedskärning av militärbördorna, som skedde 1925, äro de nu redo att med kraft fortsätta på nedrustningens väg fram till den fullständiga avrustningen.»

Vid 1932 års kongress förekom häftiga sammandrabbningar mellan å ena sidan Per Albin Hanssons garde och å andra Arthur Engberg, Lindberg

m. fl. Ett tiotal motioner förelåg, från bland andra Göteborg, Gävle, Enköping, Slite, Orust östra, Järnforsen m. fl. arbetarkommuner, i vilka man önskade gå längre på nedrustningens väg än vad partistyrelsen önskade, som föreslog kongressen ett uttalande vari det heter:

»Det råder överallt, i synnerhet inom arbetareklassen, ett starkt missnöje över den långsamma takten i det allmänna avrustningsarbetet. Den socialistiska arbetareinternationalens senaste kongress gav ett kraftigt uttryck för detta missnöje. I den av internationalen i samverkan med fackföreningsinternationalen organiserade stora folkpetitionen till nedrustningskonferensen konstateras också att folkens tålamod är prövat till det yttersta.»

— — — — —

»Avrustningsfrågan är sålunda nu, i enlighet med av 1928 års kongress uttalad önskan, föremål för utredning. Denna utredning måste självklart söka klargöra alla i samband med såväl en internationell som en nationell avrustning stående spörsmål. Genom denna utredning bör alltså erhållas ett klarläggande av de olika linjerna, deras förutsättningar och tekniska utgestaltning. Partiet bör lämpligen uppskjuta sitt ställningstagande till dess detta klarläggande skett. *Självklart kommer partiet att oavbrutet fortsätta sitt arbete för de svenska rustningarnas nedbringande och avrustningstankens utbredning, lämnande som hittills full frihet åt sina medlemmar att därvid lägga tyngdpunkten vid den nationella eller internationella avrustningen.*»

Troligen kommer partimedlemmarna om de få se regeringens 1064 sidor digra proposition angående *upprustning* till årets riksdag att bliva funder samma över om man i denna har lagt »tyngdpunkten vid den nationella eller internationella avrustningen.»

Av intresse kan också vara att återge nuvarande statsministern Per Albin Hanssons uttalande på kongressen om det fortsatta nedrustningsarbetet. Vi citera:

»Man kan i det läget, synes det mig, från alla sidor vara fullkomligt tillfreds, så mycket mer som man också är ense därom, att i den nuvarande situationen vår förnämsta uppgift blir att söka åstadkomma *så starka begränsningar som möjligt i de militära utgifterna*. Jag tror inte det finns någon ens bland de ivrigaste anhängarna av en isolerad avrustning, som så uppfattar det politiska läget i vårt land, att man nu skulle kunna få vår svenska riksdag och vårt svenska folk att acceptera ett förslag om en isolerad avrustning. Däremot kan man räkna med en *fortsatt framgång i strävandet att begränsa de militära rustningarna* såsom ett led i arbetet för den slutliga avrustningen.»

Regeringens nu framlagda förslag torde vara en mycket tvivelaktig »fortsatt framgång» för dessa strävanden.

Höjdpunkten av denna utveckling i fråga om politisk dubbelmoral be-tecknar emellertid det uttalande som antogs vid *årets partikongress*, där den första satsen ohjälpligt slår ihjäl den sista. Vi återge följande citat:

»Med oförminskat intresse deltagar den svenska socialdemokratin i arbetet för en betryggande internationell rättsordning och en allmän minskning av rustningarna. *Den betraktar såsom sin naturliga uppgift att söka förhindra vårt lands indragande i kapprustningsvirveln* — — —.»

»— Att regeringen i det nuvarande läget för att möjliggöra en samförståndslösning i försvarsfrågan *framlagt förslag till förstärkning av de militära anstalterna, har kongressens fulla gillande.*»

Detta konststycke att arbeta för »*en allmän minskning av rustningarna*» och samtidigt framlägga förslag om »*förstärkning av de militära anstalterna*», kan icke ens Dante utföra. På utförandet av det konststycket har regeringen ensam monopol, för att konstatera detta behövs ingen utredning.

Detta är socialdemokratins utveckling från socialistiskt klass-kampsparti till »folkhems»-parti. De socialistiska ståndpunkterna har under denna marsch lagts åt sidan. Nu återstår detta uttalande, ur vilket Lindberg i Umeå ville stryka ordet »*fulla*». Törnqvist i Karlskrona, Bergström i Hälsingborg m. fl. reagerade under debatten mot att vara »springpojkar» för »dagens bud» i upprustningsfrågan. Uttalandet är karakteristiskt för en tid och ett parti, som i fjol höstas hade en kostnadsram i fråga om rustningarna på 114 miljoner, 10 januari i år 126 miljoner, i slutet av februari 130 miljoner, 1 april 135 miljoner och nu lär vara berett att gå ännu längre.

Förvånar det, mot bakgrunden av denna utveckling, om reaktionen tilltar och arbetarrörelsen splittras?

Militärväsendet som demokratins försvarare.

Socialdemokraterna, och även en del borgerliga vänstermän, förklarar såsom tidigare delvis anförts sitt frångående av kampen mot det militära systemet och mot krigen med att »vi måste försvara demokratin». Sverige skulle med andra ord tillsätta flera officerare, utöka värnplikstiden, köpa flera tanks, kanoner, kulsprutor och bombflygplan för att de medborgerliga rättigheterna icke skall rubbas. I själva verket är detta en av de största lögnerna i hela upprustningspropagandan. Talet om att det militära systemet skulle vara ett skydd för demokratin är grundfalskt. Socialisterna har alltid varit av den uppfattningen, att krig och militarism är demokratins säkraste dödgrävare. Detta bevisades för övrigt under och genom världskriget. I detta segrade de »demokratiska» staterna. Det förkunnades under kriget att ententens seger skulle betyda demokratins trygghet i världen. En blick på Europas politiska karta visar motsatsen. Fätalsväldet har i modern tid inte gjort sig bredare än nu, det arbetande folkets rättigheter har aldrig varit grundligare likviderade.

Det militära systemets princip är motsatsen till demokratins. Militarismen bygger på och förutsätter ett fätals, befälets bestämmanderätt. Det är ingen tillfällighet att officerarna är motståndare till kravet på manskapets medborgerliga rättigheter. Naturligtvis vill vi inte göra gällande att alla officerare intar denna ståndpunkt. Det finns i svenska armén och flottan förvisso många »folkliga» officerare, många som har mer eller mindre utpräglad förståelse för betydelsen av manskapets och de breda folklagrens medborgerliga rättigheter. Också dessa är emellertid fångna i *systemet*, de anser bestämmanderätten från ovan som oundgänglig förutsättning för att detta skall fungera.

Riktigheten av detta resonemang har gång på gång bevisats av verkligheten. I alla sociala strider har flertalet officerare ställt sig på de härskandes sida. Vi har många exempel från vårt eget land — arbetarna har icke glömt Ådalen. Det kan ej anföras ett enda fall då militarismen samhälleligt befördrat den demokratiska utvecklingen. Då demokratiska framsteg vunnits har detta i regel skett *i strid med och ej med stöd av militärväsendet*. Utvecklingen i centraleuropa borde ingående studeras av alla dem som i dag klär skott för militären i det föregivna syftet att skapa ett värn för demokratin.

Vi vill i detta sammanhang låta tvenne socialdemokratiska redaktörer tala om sina erfarenheter av tysk militäranda. I Gunnar Lundbergs broschyr »Demokrati eller blodsterror», som utkom 1932, heter det å sidan 46:

»För svenska förhållanden han det synas underligt, men i Tysklands nuvarande läge är det naturligt, att en av de främsta krafterna socialdemokratin litar på är den preussiska polisen, som med sina 86,000 man verkligen utgör en ganska betydande maktfaktor. Denna polis, organiserad i ett polisförbund, som arbetar i bästa samförstånd med den tyska fackföreningsrörelsen är det geniala verket av den lille verkstadsarbetaren Severing, vars namn kanske en gång i Europas historia skall omhöljas med ära, därför att han under årtal, omgiven av lönnmördare och kämpande mot svår sjukdom, hade den moraliska kraften att stå kvar på den tänkbarast otacksamma post. Nyligen fick han ett förtroendevotum av de organiserade preussiska poliserna, som granska tydligt sade ifrån att de voro beredda att dö med sin ledare.»

Endast några månader efter att det citerade skrevs utkom en annan socialdemokratisk broschyr, »Tyskland och socialdemokratin», med Rickard Lindström som författare. På sid. 17 heter det:

—»länge sades det också, att en kontrarevolution i Tyskland var omöjlig, därför att den preussiska inrikesministern, socialdemokraten Carl Severings polismakt snabbt skulle göra ända på dylika försök. Det visade sig emellertid, att man inte vågade lita på den preussiska polisen i *det avgörande ögonblicket*. Den användes i varje fall inte för att försvara de demokratiska formerna, och den gled automatiskt över i de nya makthavarnas händer för att ntgöra ett minst sagt lika nitiskt verktyg för dem som för den demokratiska regimen — — —»

Ett liknande åskådningsmaterial erbjuder utvecklingen i Österrike och i andra länder. Men Sverige kanske utgör ett undantag? Den svenska militarismen är kanske i sitt slag säregen? Nej, ingenting talar för att så skulle vara fallet. Militärvurmarna inom arbetarrörelsen kan för att vinna klarhet på den punkten också lämpligen taga upp svensk historia till ingående studium.

Vid remiss av militärpropositionen gick försvarsministern i första kammaren i bräsch för officerskåren, som han betecknade som lojal mot den demokratiska ordningen. Varpå statsrådet byggde denna sin uppfattning är oförklarligt efter allt som inträffat under senare år. Gång på gång har

från officerskretsarna demonstrerats en mentalitet som sannerligen ingenting har att skaffa med demokrati. Munckska kåren och dess bravader lever i friskt minne. Och att den andan alltfört lever och frodas i vissa officerskretsar bevisas vid det ena tillfället efter det andra. Senast gavs ett exempel efter Hitlers brytande av Locarnofördraget. Då sände general de Champs och överstelöjtnant Fevrell ett *lyckönskningstelegram* till den *nazistiska diktatorn*.

Vid general Haushofers Sverige-tripp besökte han också Livgrenadjärerna i Linköping. *Zeitschrift für Geopolitik*s referat låter en ana hur det är be-
ställt med det demokratiska nitet vid det regementets officerskår. Vi citera:

— — — »Det stämningsfulla avslutandet av professor Haushofers Sverigeresa bildade ett föredrag i Linköping, dit Livgrenadjärernas *officerskår* inbjudit honom. Framför det nära 400-åriga ärorika regementets officersmäss flammade facklor till den tyske gästens ära. Vid det långa bordet i den med regementschefens porträtt smyckade salen hälsade överste Alström, livgrenadjärregementets kommandant, general Haushofer hjärtligt välkommen. Till det leve som han utbragte för det återuppståndna Tyskland anslöt sig det i ett rum intill av regementskapellet spelade »Deutschland, Deutschland über alles» och Horst-Wessel-sången. I djupt rörda ordalag tackade general H. de svenska kollegerna. Efter föredraget, som hölls inom officerskårens ram, stannade värdar och gäster ännu en lång stund i äkta kamratlig feststämning tillsammans.»

Begår man en orätt om man på slika uttryck bygger antagandet att stora grupper av den svenska officerskåren äro andligt befryndade med sina yrkesbröder i andra länder? Och att deras lojalitet mot demokratin är synnerligen tvivelaktig?

Man börjar i allt större utsträckning komma till klarhet om att det är *livet, miljön och arbetet*, som formar människornas *karaktärer*. Tillämpar vi det bedömningssättet på militären finner vi, att redan i det sätt, på vilket det militära systemet är uppbyggt, ligger en fara för att de militära yrkesutövarna skall bli diktaturanhängare. Det militära systemet är uppbyggt på *diktaturprinciper*.

Militärorganisationen är en diktatoriskt styrd organisation. Underordnads ställning till överordnad kännetecknas av blind lydnad. »Varje officer är en liten Mussolini i förhållande till sin trupp — så länge han befinner sig i 'skyddsställning' för högre befäl.» Så uttryckte sig en skribent i Social-Demokraten i januari 1932. Och det är obestriddligen på det sättet. Truppen företar — som bekant — inte omröstning, huruvida den skall marschera eller stanna hemma. Inte ens då det, som ett aktuellt exempel från Boden visar, föreligger de mest vidriga betingelser för fälttjänst, har militärmanskapet rätt att säga sin mening. Truppen företar inte omröstning, huruvida den skall anfalla eller fly, befordra sina befälhavare eller degradera dem. Underordnad har att vänta på order, *diktat*, även om denna väntan skulle få de mest svårartade följder. Menig man har i motsats till vad fallet är i en demokratisk sammanslutning ingen makt, ingen röst, har blott att tiga och lyda.

Måste inte ett »arbete» av denna art i kasernmiljö skapa diktaturanda hos utövaren? Officerarna vänjer sig vid diktatur och de växer in i och trives med den. Det förhållandet att de som löjtnanter får taga emot diktat av kaptener kompenseras av att de senare som kaptener får diktera över löjtnanter o. s. v. Underligt vore om de inte sedan tillämpade på samhällslivet den syn de förvärvat i sitt yrke. Och att de alltså också där fann diktaturen som den naturliga styrelseformen.

Till de psykologiska betingelserna kommer därtill att officerskåren på grund av nuvarande krav på studentexamen etc. till övervägande del rekryteras från en överklass, som aldrig haft någonting till övers för demokratiska tänkesätt.

Den argumentation för upprustning som säger, att denna skulle tjäna till försvar för demokratien, är som vi redan delvis antytt, så länge förhållandena är de nuvarande, ohållbar. Även om det låg någonting i talet om faran för den bruna pesten söderifrån, så återstår att garantera, att inte den militärmakt, varmed man vill försvara sig mot denna fara, utgör en precis lika stor fara för demokratin. Man fördriver inte Belsebub med djävulen. Vill man med väpnad makt försvara demokratin och de resultat som arbetarklassen genom sin kamp utvunnit — detta säger ju regeringen är dess syfte; högern, folkpartiet och bondeförbundet företer som bekant en annan argumentation — så måste man skapa ett organ som verkligen garanterar ett sådant försvar. Det borgerliga militärväsendet skapar inga sådana garantier. Tvärtemot att vara ett värn för demokratin utgör denna militarism ett allvarligt hot mot demokratin. Det ligger i sakens natur att det inte blir mindre farligt därigenom att det utbygges och effektiviseras.

Militärväsendets demokratisering?

Det slår en då man bläddrar igenom regeringens proposition i militärfrågan, att alla diskussioner om en omorganisation av militärväsendet, avseende att dämna upp diktaturandan inom det, gått regeringen spårlöst förbi. Allt skall få förbli vid det gamla. Nej, inte *allt* — något skall *för-sämr*as. Man planlägger en skärpning av de disciplinära bestämmelserna för manskapet. Men då det gäller officerskåren och dess förhållande till den parlamentariskt-demokratiska ordningen har inte regeringen någonting att säga, inga åtgärder att föreslå.

Regeringen är inte ovetande om de förhållanden som är rådande inom officerskåren. Den 23 februari 1934 interPELLERADES statsministern av den socialistiska riksdagsgruppen genom Nils Flyg, som utgående från då aktuella händelser ställde frågorna: »Har regeringen uppmärksammat den fascistiska och nationalsocialistiska orienteringen bland officerare och underofficerare inom det svenska militärväsendet, samt om så är fallet, vilka åtgärder anser sig regeringen böra vidtaga med anledning av nämnda förhållande?»

Då statsministern inte besvarade dessa frågor återupprepades de den 8

juni samma år. Den 19 juni kom svaret. Statsministern pekade i sitt svar på att »den av regeringen tillsatta kommittén angående statsfientlig verksamhet också skulle ha till uppgift att överväga frågan om ämbets- och tjänstemäns särskilda lojalitetsförpliktelser och om erforderligt ingripande mot dem, som brista i dessa förpliktelser». Statsministern ansåg inga skäl föreligga för ett »föregripande av kommitténs utredningsarbete».

Kommittén, som statsministern hänvisade till, har avgivit sitt slutbetänkande, vilket ger klara besked om att de herrar som deltagit i kommitténs arbete inte velat se åt det håll där verklig fara för de demokratiska formerna hotar. Någoting annat var ej heller att vänta med den sammansättning kommittén hade. Mycket har emellertid skett som borde varit ägnat att stimulera regeringen till ingrepp. Att så ej skett är oförsvarligt.

Som ett exempel på att regeringen är medveten om rådande missförhållanden härutinnan kan anföras, att samtidigt som den stora upprustningspropositionen utarbetades hade regeringen i egenskap av partistyrelse i det socialdemokratiska partiet att behandla en motion till partikongressen vari ledamoten av riksdagens första kammare, herr Georg Branting, föreslog att partiet skulle gå in för vissa åtgärder i syfte att »demokratisera militärväsendet». Herr Branting föreslog bland annat: att manskap och befäl skola tillerkännas samma förenings-, församlings- och yttrandefrihet som övriga svenska medborgare,

att inga andra inskränkningar få göras i dessa demokratiska rättigheter än de som betingas av tjänstens fullgörande och kravet på militärmaktens skydd mot sådana strävanden, som vilja bruka demokratien inom krigsmakten till förgörande av demokratien över huvud taget,

att åtgärder vidtagas för en demokratisk rekrytering av befäl och fast anställd personal, samt

att underbefäl i en helt annan utsträckning än nu beredas tillfälle att avancera till officersbeställningar, även i högsta grader.

I utlåtande över denna motion föreslog partistyrelsen-regeringen välvilligt, att den socialdemokratiska riksdagsgruppen och regeringen vid sitt ståndpunktstagande i dessa frågor borde »*vederbörligen beakta dem*».

Som vi i det föregående påvisat ligger diktaturtendenser latent i militärväsendets struktur. Med mindre denna förändras kan man ej komma till rätta med problemet. Helt kan den ej förändras så länge den sociala grunden är det nuvarande samhällssystemet. Några förändringar skulle dock utan tvivel kunna uppnås därest man införde vissa elementära demokratiska principer i militärväsendet.

Första förutsättningen för en dylik demokratiseringsprocess är att den nuvarande kastandan inom officerskåren brytes och officerarna rekryteras underifrån. Utbildningen skulle bekostas av staten, varigenom möjlighet bereddes för alla att genomgå nödiga skolor.

Kadaverdisciplinen brytes. Militärmanskapet får fulla medborgerliga rättigheter, obeskuren mötes-, demonstrations- och föreningsrätt. I detta måste ingå rätten för militärmanskapet att genom särskilt valda förtroende-

män tillvarataga sina ekonomiska och rättsliga intressen, kontrollera kompanikassorna, utspisningen, få inflytande vid tvister mellan överordnad och underordnad etc. Den förnedrande honnörsplikten avskaffas. Socialisterna har tidigare ställt förslag i denna riktning. De har betecknande nog avslagits.

Sverige deltar i kapprustningen.

Socialistiska partiet är motståndare till upprustningspolitiken. Detta betyder inte att vi skulle vara principiella motståndare till ett försvar för det arbetande folkets intressen. I ett samhälle där hela samhällsmakten, således framför allt de ekonomiska maktmedlen, ligger i det arbetande folkets händer, inte som nu maktens sken, står försvarsproblemet inte under diskussion. Det arbetande folket kommer att försvara sina intressen med alla till buds stående medel. Men försvarsmedlen kommer att vara förankrade bland massorna, kontrollerade och behärskade av dessa. Det nuvarande militärväsendet användes, som genom talrika exempel redan bevisats, till det kapitalistiska systemets skydd. Det sättes i politiska orostider in mot arbetarna. I krigstider ställas dessa i första linjen. Hustrur och barn får bära alla »hemmafrontens» lidanden.

Åtgärder för att beskära de genom hård kamp tillkämpade demokratiska rättigheterna genomföres jämsides med tillmötesgående av långt gående upprustningskrav. Rösträtten beskäres, valbarhetsåldern höjes, fackföreningarnas rörelsefrihet har inskränkts och förslag föreligger att den ytterligare skall inskränkas, undantagslagar skall stiftas mot misshagliga politiska riktningar. Förvånar det om arbetarna under sådana förhållanden, även om man ser bort från den principiellt antimilitära uppfattningen, är motståndare till det militära systemet och alldeles särskilt till den föreslagna upprustningen?

Till det anförda kommer emellertid också den på all erfarenhet vilande förvisningen, att militära rustningar icke skapar trygghet. Vi instämmer helt i herr Lindbergs mening i årets remissdebatt, då han uttalade att svensk upprustning »måste påverka utvecklingen i rustningsfrågan i första hand i de andra nordiska staterna. Under en lång följd av år har vänstern i Danmark och Norge med förenade krafter lyckats hålla upprustningskrävarna tillbaka. Där har man ej låtit överrumpla sig. Jag är inte säker på att det kommer att lyckats förhindra en dansk och norsk upprustning, sedan Sverige — som redan nu har en militärbudget inte mycket mindre än de tre andra nordiska staternas sammanlagt — utökar sin militärorganisation. Men en upprustning i Norden blir icke utan konsekvenser. Rustningsindustriens talrika agenter, yrkesmilitären och de professionella s. k. försvarsvännerna i andra småstater, komma att sörja för att exemplet från Norden göres känt på andra håll. Det kommer att heta, att när t. o. m. de nordiska staterna, belägna vid sidan om oroshärdarna, finna läget så allvarligt, att de kraftigt bygga ut sina militärorganisationer, så måste man naturligtvis, som det något lyriskt brukar heta, förstärka låset för rikets port också i de andra staterna.

Skruben går alltså uppåt. Rustningskurvan stiger. Det blir mera vapen i andra stater. Alltså komma även vi att behöva mera. Vi måste ha mera militära maktmedel, därför att vi komma att känna oss otrygga igen.»

Militära rustningar omöjliggör sociala reformer.

Hur kostnaderna för våra militära rustningar stigit framgår av nedanstående uppgifter angående militärbudgeten:

Budgetåret	De direkta militärutgifterna enligt riksstaten	Det militära pensionsväsendet	Statsbeställningar	Sammanlagda summan
	kronor	kronor	kronor	kronor
1885	26,203,000	—	—	—
1890	28,791,100	—	—	—
1895	35,734,460	—	—	—
1900	54,417,050	—	—	—
1905	77,160,700	—	—	—
1910	84,065,200	—	—	—
1915	90,940,100	—	—	—
1920	118,708,000	—	—	—
1925—26	147,795,400	12,376,959	—	160,172,359
1926—27	140,795,400	12,197,663	—	152,993,063
1927—28	138,042,700	12,606,877	—	150,650,577
1928—29	133,832,000	12,646,889	—	146,478,889
1929—30	132,874,300	13,286,862	—	146,161,162
1930—31	132,517,500	13,290,273	—	145,807,773
1931—32	130,980,300	12,923,872	—	143,904,172
1932—33	121,629,000	13,007,955	570,000	135,206,955
1933—34	102,889,700	13,187,498	10,700,000	126,777,198
1934—35	111,804,500	13,380,046	10,000,000	135,184,546
1935—36	120,900,000	18,946,010	—	139,855,910
Regeringens statförslag för budgetåret				
1936—37	126,041,200	19,417,550	—	145,458,750

Siffrorna visar bland annat hurusom militärutgifterna efter en nedgångsperiod efter världskriget, sedan den socialdemokratiska regeringen kom till ånyo stegrats årligen. Minskningen från budgetåret 1932/1933 till budgetåret därpå har mer än kompenseras. Redan med budgetåret 1935/1936 överskreds militärutgifterna under den folkfrisinnade regeringens sista budgetår. Borde inte detta säga en del till regeringens egna ledamöter? Och borde det inte säga en del till Sveriges arbetare?

Med den föreliggande militärpropositionen kommer vi emellertid upp till nära 160 miljoner i årliga militärutgifter, det militära pensionsväsendet då inräknat. Vi skulle således på nytt vara uppe vid 1925—1926 års nivå. Bifall till försvarskommissionens förslag, d. v. s. bondeförbundets-folkpartiets, pressar enligt försvarsministern upp militärbudgeten till 175 miljoner om året. All erfarenhet visar nu emellertid att en beslutad militär utgiftsram spränges. För att lättare få förslagen igenom i riksdagen har dessa alltid beräknats för lågt. »Nya oundgängliga behov» anmäler sig alltid. Det är all anledning anta att den skildrade utvecklingen blir kännatecknande också ifråga om årets beslut. De som medverkar till detta må helt ta ansvaret.

Men också för ett par andra saker få de ta ansvaret. Tanklöst folk tycker att »några miljoner mer eller mindre betyder väl inte så mycket.» Detta resonemang förbiser alldeles de politiska och sociala följderna av nu föreslagna jätteupprustning. Det är emellertid också ekonomiskt grundfalskt. För den händelse statens inkomster alltid flödade lika rikligt som för närvarande, hade miljonrullningens lättsinniga anhängare skenbart rätt. Men också endast skenbart, ty även då måste statsutgifternas bindande för ett tiotal år framåt — ett härordningsbeslut gäller i regel tio år — vid exceptionella militärutgifter tvinga till begränsning av den sociala välfärdspolitiken. Nuvarande statsinkomster måste emellertid beräknas som *extraordinära*. Om inte förr kommer de att sjunka vid nästa kris — på olika håll anser man klokt att redan nu förbereda sig på den kommande krisen. Nya krav kommer då att från alla håll ställas på statskassan. Hur tänker sig upprustningens anhängare att dessa skall tillgodoses? Hur tänker de sig att redan planerade sociala reformer skall kunna genomföras med i år sannolikt beslutade militärutgifter? Sanningen är att upprustningen till andra ödesdigra verkningar kommer att omöjliggöra även nuvarande otillräckliga »välfärds politik» så vitt man icke vill tillgripa nu oanade skattehöjningar.

Med hänsyn till här anförda skäl föreslå vi,

att riksdagen måtte avslå regeringens proposition nr 225.

Stockholm den 21 april 1936.

K. Kilbom.

Arv. Olsson.

Viktor Herou.

Nils Flyg.

Verner Karlsson.

Torsten Henrikson.

Albin Ström.

Aug. Spångberg.